

Sistem Düşünürü Alışkanlıkları ve Okul Öncesi Kazanımları¹

Gülnaz Yeleser

Okul Öncesi öğrencilerinde temel olarak geliştirmek istediğimiz beceriler MEB Okul Öncesi Eğitim Programında gelişim alanlarına göre ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

Peki sistem düşüncesinin kazanımları nelerdir? Düşünme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen sistem düşünüründe olması gereken bazı alışkanlıklar vardır. Bu alışkanlıklar Waters Foundation tarafından kapsamlı olarak açıklanmıştır..

AMAÇ ve KAZANIMLAR = ALIŞKANLIKLAR

Şekil 1: Amaç / Kazanım - Alışkanlık ilişkisi

Eğitimde Sistem Düşüncesi Alışkanlıkları olarak kastettiğimiz MEB'in Okul Öncesi Eğitim Programında Amaç / Kazanımlara denk gelmektedir. Nasıl ki çeşitli alanlara yönelik kazandırmak istediğimiz kazanımlar / davranışlar varsa sistem düşünürlerinin de amaçladığı çeşitli alışkanlıklar vardır. Soyut düşünebilmeye hizmet eden alışkanlıklardan, okul öncesine uyarlanabilir bilişsel ve sosyal/duygusal alanda yer alan bazı kazanımlarımız mevcut.

Örneğin;

Bilişsel Alan Amaç 19'da belirtilen "Nesne grafiği hazırlayabilme" ifadesine yönelik 5 kazanım da sistem düşünürünün "Sistem elemanlarının zaman boyunca değişerek nasıl örüntüler ve eğilimler oluşturduğunu gözlemler" / "Bazı şeyler zamanla değişir." alışkanlığı ile doğrudan ilişkilendirilebilir.

"Sonuçlarını kontrol eder ve gerekiyorsa eylemlerini değiştirir." / "Alıştırma yapmak seni iyileştirir." alışkanlığı ise yine Bilişsel Alan Amaç 18 "Problem çözebilme" altında yer alan 6 kazanımla doğrudan ilişkilendirilebilir.

Ya da bazı alışkanlık kartları dolaylı yoldan etkinlik sürecinizdeki birden çok amaç ve kazanımlarımıza hizmet edebilir. Örneğin; "Zihinsel modellerin mevcut gerçekliği ve geleceği nasıl etkilediğini düşünür." / "Başkaları aynı şeyi senden farklı görüyor olabilir." alışkanlığı ile Sosyal Duygusal Alan Amaç 3 "Duygularını kontrol edebilme" ve Amaç 5 "Başkalarının duygularını fark edebilme" kapsamında yer alan kazanımlar ilişkilendirilebilir.

¹ Eğitimde Sistem Düşüncesi Haber Bültenin 16. sayısında (Eylül 2017) yayımlanmıştır.

Kazanım mı, alışkanlık mı karışıklığını açıkladığımıza göre daha somut bir örnek ile Buz Dağı Modeli üzerinden bilgi düzeyi sürecimizi yapılandırmaya çalışalım.

Şekil 2: Buz Dağı Görseli ile Okul Öncesinde Alışkanlıklar Eşleşmesi

Zaman Boyunca Davranış Grafiğini Uygularken Neyi Hedefledik?

MEB'in Bilişsel Alana Yönelik Kazanımı

Sistem Düşünürünün Alışkanlığı

Amaç 17. Zamanla ilgili kavramlar arasında ilişki kurabilme

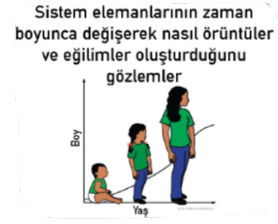
Kazanımlar:

- 1.Olayları oluş sırasına göre söyler.
- 2.Zamanla ilgili kavramları anlamına uygun şekilde kullanır.

Amaç 19. Nesne grafiği hazırlayabilme.

Kazanımlar:

- 1.Nesneleri kullanarak grafik oluşturur.
- 2.Nesneleri sembollerle gösterir.
- 3.Hazırlanmış nesne grafiği çerçevesinde sembolleri yerleştirir.
- 4.Grafikte yer alan nesneleri sayar.
- 5.Grafiği inceleyerek sonuçları söyler.

Stok/Akış Diyagramı ve Nedensel Döngü Diyagramı Araçları ile Neyi Hedefledik?

MEB'in Bilişsel Alana Yönelik Kazanımı

Sistem Düşünürünün Alışkanlığı

Amaç 16. Belli durum ve olaylarla ilgili neden sonuç ilişkisi kurabilme

Kazanımlar

- 1.Bir olayın olası nedenlerini söyler.
- 2.Bir olayın olası sonuçlarını söyler.

Karmaşık neden sonuç ilişkilerinin döngüsel yapısını tanımlar

Çıkarım Merdiveni ile Neyi Hedefledik?

MEB'in Duygusal Alana Yönelik Kazanımı

Sistem Düşünürünün Alışkanlığı

Amaç 5. Başkalarının duygularını fark edebilme

Kazanımlar

- 1.Başkalarının duygularını ifade eder.
- 2.Başkalarının duygularını paylaşır.

Amaç 8. Farklılıklara saygı gösterebilme.

Kazanımlar

- 1.Kendisinin farklı özelliklerini kabul eder.
- 2.Başkalarının farklı özelliklerini kontrol eder.

Zihinsel modellerin mevcut gerçekliği ve geleceği nasıl etkilediğini düşünür

Nasıl ki bir etkinlik ile bir kazanımın çocukta davranış haline dönüşmesini beklemiyorsak, sistem düşünürü alışkanlıklarında da aynı durum geçerli. Ne kadar çok alıştırma ne kadar çok farklı problem durumu ya da öykülerle çalışırsak çocuklarda o denli kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmiş olur ve yaşantılarında olaylara karşı verecekleri tepkilerde daha sistemli düşüncelerini sağlamış oluruz.